

Etikk

Artikkel | Sist oppdatert: 30.06.2015

Kommune- og
regionreform

Etikk er refleksjon over verdier og normer, og begrunnelsen vi gir for våre valg. For folkevalgte og ansatte i en kommune handler etikk om systematisk refleksjon over hva som er god praksis i den kommunale virksomheten. Arbeid med etikk hjelper oss til å gjenkjenne etiske problemstillinger, og dermed muligheten til å foreta gode, velbegrunnede beslutninger.

Kommuneloven signaliserer at kommunal virksomhet skal kjennetegnes av tillit og bygge på en høy etisk standard. Å følge lovene er et etisk og moralsk krav. Samtidig går etikken utover jussen. En handling skal være lovlig, men også kunne begrunnes etisk og ses i sammenheng med kommunens øvrige mål og verdier.

I en sammenslåingsprosess er det viktig å drøfte administrativt og politisk hva som skal være den nye kommunens verdigrunnlag, og hvordan dette skal lede til og stimulere høy etisk standard og god praksis.

[Kommunelovens formålsparagraf](#) markerer tydelig hva

som skal kjennetegne kommunenes virksomhet: «Loven skal også legge til rette for en tillitsskapende forvaltning som bygger på en høy etisk standard».

[Redegjøringsplikten i kommunelovens § 48 nr. 5](#), om plikten til å redegjøre for utførte og planlagte tiltak, innebærer en forventning om at kommuner og fylkeskommuner foretar seg noe for å sikre høy etisk standard, og den gir grunnlag for at det føres kontroll med kommunens innsats.

Tillit

Etisk arbeid i kommunen handler om bygging av tillit og er grunnleggende i forvaltningen av fellesskapets verdier. Tillit øker kommunens handlingsrom, både som tjenestetilbyder, myndighetsutøver, samfunnsutvikler og demokratisk arena. Tillit gir grunnlag for medarbeiderfellesskap, samarbeid innad i kommuneorganisasjonen og for et nødvendig samspill mellom kommune, næringsliv, frivillighet og innbyggerne. Motsatt kan påstander om kameraderi, inhabilitet eller avsløringer om korrupsjon svekke kommunens legitimitet og styringsevne.

Kommunen skal forvalte fellesskapets ressurser på en god måte, fastsette innbyggernes rettigheter og plikter og tildele tjenester. Dette har stor betydning for den enkeltes rettssikkerhet og velferd. Lover, regler og interne rutiner regulerer hvordan kommunen forvalter sitt samfunnsansvar. Gjennom å kjenne til og følge reglene kan folkevalgte og ansatte sikre at beslutninger blir så riktige, rettferdige og gjennomtenkte som mulig, og bidra til den allmenne tilliten til kommunen. Det handler blant annet om at innbyggerne skal kunne være trygge på at kommunen løser sine oppgaver på en måte som ivaretar sentrale forvaltningsverdier som likebehandling, personvern, habilitet, klageadgang, offentlig innsyn og åpenhet i den politiske og administrative virksomheten.

[Åpenhet og allmennhetens innsynsrett](#), med generell

adgang til møter i kommunale organer og innsyn i kommunens dokumenter, er en forutsetning for at innbyggerne skal kunne vurdere hvordan de folkevalgte forvalter samfunnsoppdraget. I mange saker vil folkevalgte og tilsatte i kommunen også få innsikt i og opplysninger om personlige forhold som ikke skal bli allmennt kjent, og bli pålagt taushetsplikt. I slike situasjoner er det viktig at folkevalgte og tilsatte har utviklet et godt etisk immunforsvar.

Høy etisk standard kan ikke vedtas

Høy etisk standard kan ikke vedtas i et kommunestyre. Etikk og etiske prinsipper bør derimot drøftes jevnlig, og etableres som system og praksis i all virksomhet i kommunen. Hver kommune bør selv utforme sin etiske standard utover det lovpålagte, utfra hvordan man ønsker å framstå for å sikre tillit. Nye kommuner bør utarbeide etiske retningslinjer og korrupsjonsforebyggende tiltak.

Etikkportalen – ressursbank for kommunens arbeid

[Etikkportalen.no](https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunereform/Verktoy/lokaldemokrativeilederen/del-a/etikk/id2424157/) samler relevante artikler, veiledere, håndbøker, e-læringsverktøy og andre ressurser som kommunen har nytte av i det praktiske arbeidet, for eksempel håndbok i antikorrupsjonsarbeid, rammeverk for etiske retningslinjer, e-læringsprogrammet «Etiske valg», «Etikktesten».

Har kommunen et systematisk etikkarbeid?

En enkel test fra [Etikkportalen](https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunereform/Verktoy/lokaldemokrativeilederen/del-a/etikk/id2424157/) kan gi raskt overblikk over hva etikkarbeidet i kommunen kan omhandle og hvordan situasjonen for arbeidet er. Hva er det viktig å gjøre noe med? Hva bør prioriteres fremover? Hva kan harmoniseres? Hva må innføres? Hva kan harmoniseres? Hva bør prioriteres fremover?

Etiske retningslinjer i en ny kommune

De fleste kommuner har utarbeidet etiske retningslinjer for ansatte og folkevalgte. Arbeidet med etiske retningslinjer kan skape en felles plattform, stimulere til refleksjon over egen praksis og hjelpe kommuneledelsen i å identifisere og vurdere etiske problemstillinger.

I mange kommuner inneholder de etiske retningslinjene klare anvisninger om hvilken atferd som forventes. Et generelt råd er at retningslinjene er enkle å forstå, konkrete, relevante og med begrenset omfang. Retningslinjene skal fungere som en slags rettesnor i kommunens daglige virksomhet.

I den nye kommunen, bør etiske retningslinjer komme som et resultat av bredt forankrede verdiprosesser blant folkevalgte og ansatte. Kommunens verdigrunnlag er rettesnoren for alle ansatte og folkevalgte, og signaliserer hva som skal kjennetegne kommunens virksomhet. Retningslinjene bør tydeliggjøre krav til etisk standard som følger av kommunens verdigrunnlag.

Grimstad kommune har, i tillegg til de etiske retningslinjene, utarbeidet en [«etikkplakat»](#). Etikkplakaten er ett av flere eksempler i [Håndbok i antikorrupsjon](#), som kan bidra til å øke bevisstheten om etikkens grunnleggende plass i den daglige kommunale virksomheten.

Rammeverk og sjekkliste for etiske retningslinjer

KS har utviklet [et rammeverk for å revidere og utarbeide etiske retningslinjer i kommunen.](#)

Rammeverket inneholder en sjekkliste over relevante emner, for eksempel: habilitet, bierverv, engasjement i frivillige organisasjoner, bruk av kommunens eiendeler, innkjøp, korrupsjon og bestikkelser, gaver, representasjon,

turer, behandling av de som henvender seg til kommunen, forholdet til kolleger, lojalitet og taushetsplikt, varsling.

Arbeid mot korrupsjon

Dårlige holdninger, kameraderi, maktmisbruk, misligheter eller korrupsjon er uheldig for tilliten. Straffeloven definerer korrupsjon som å kreve, motta eller akseptere et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag. Korrupsjon kan også være å gi eller tilby noen en utilbørlig fordel.

Hvor grensen for hva som er «utilbørlig» går, kan være vanskelig å si eksakt. Enkelpersoner, kommunale enheter, ledere og politikere kan foreta seg mindre eller større handlinger som avviker fra idealet om høy etisk standard. Enkeltvis representerer ikke slike skritt nødvendigvis straffbar korrupsjon, men kan over tid befeste en ukultur der grensene for hva som anses upassende, flytter seg.

Det er vanskelig å si noe eksakt om omfanget av faktisk korrupsjon i norsk kommunesektor. Selv om man har begrenset kunnskap, gir undersøkelser som viser folks oppfatninger og ansattes erfaringer noen indikasjoner. Korrupsjon i form av bestikkelser/smøring oppfattes å være lite utbredt, men kommunene utsettes i større grad for en annen type press, nemlig omgåelse av regelverk og favorisering i ulike situasjoner. Det er også avdekket flere store og alvorlige saker. Korrupsjon er et tema alle kommuner må ta på alvor.

Antikorrupsjonsprogram

Et antikorrupsjonsprogram kan hjelpe kommunen i å systematisere arbeidet med å forhindre misligheter og korrupsjon i den kommunale virksomheten. KS har i samarbeid med Transparency International (TI) utarbeidet «[Beskytt kommunen. Håndbok i](#)

[antikorrupsjon](#)». Her gis tips om hvordan kommunen kan jobbe med egne antikorrupsjonsprogram, og hovedelementer i dette. Kommunen kan selv tilpasse systemer og mekanismer som skal til, og slik det passer best i den enkelte kommune.

Hovedelementer i et antikorrupsjonsprogram

1. Verdier, holdninger og kultur
2. Etske retningslinjer for ansatte og folkevalgte
3. Risikoanalyser
4. Et godt kontrollsystem – egenkontroll og internkontroll
5. Strategi for anskaffelser
6. Varslingskanal

Antikorrupsjonsarbeid i Bærum og Oslo

Kommunene Bærum og Oslo har begge erfart den høye kostnaden korrupsjon i egen virksomhet kan medføre. Kommunene har deltatt i KS og TI's korrupsjonsforebyggende nettverk for kommuner og fylkeskommuner.

Bærum kommune har over tid jobbet med både sektorovergripende tiltak og tiltak på spesifikke områder. I det overordnede arbeidet med etikk og verdier tok kommunen utgangspunkt i en verdiprosess. Antikorrupsjonsarbeid ble gitt et spesielt fokus i ledermøter, og kommunen prioriterte å utarbeide verktøy for det praktiske arbeidet med etikk, samt etikkopplæring. De etiske retningslinjene ble fornyet og kommunen lagde bl.a regler knyttet til gaver.

På mer spesifikke områder har kommunen prioritert tiltak for informasjonssikkerhet, internkontroll og avvikshåndtering, anskaffelser, økonomi og finans. I tillegg har kommunen etablert en egen

varslingsordning, med et eget varslingssekretariat.

De folkevalgte tok også initiativ for å løfte frem etikk og antikorrupsjon som tema. Etske normer for Bærum kommunes folkevalgte ble utarbeidet, og arbeidet med etikk, antikorrupsjon og internkontroll ble lagt frem som orienteringssak og diskutert i kommunestyret.

E-læringsprogram om etiske valg i Oslo kommune

Oslo kommune har utviklet et [e-læringsprogram om etiske valg](#). Dette er et godt eksempel på hvordan kommuner bruker nye metoder og kanaler til å sette etisk refleksjon og praksis på dagsorden.

Mer om etikk: Litteratur og veiledere

[Tillit – Folkevalgt i kommunen og fylkeskommunen, 2015-2019](#) Kommuneforlaget

[Korrupsjonsfaren i kommuner – sårbarhet, verktøy og metoder](#) KS og TI's korrupsjonsforebyggende nettverk

[Veileder om habilitet](#) KMD

[Veileder om varsling – hvordan lage gode rutiner](#) KS

[Rådmannens internkontroll. Hvordan få orden i eget hus?](#) KS

[Styrevervregisteret](#) KS

[Etikk og verdier forankret i Bærum kommunes styringsmodell](#) Bærum kommune

Til start	Til Del A	Til Del B	Til Del C
---------------------------	---------------------------	---------------------------	---------------------------

Regjeringen.no

Om nettstedet

- Formål, organisering og historikk
- Innholdsstrategi for regjeringen.no
- Nyhetsvarsel
- RSS
- Tilgjengelighet
- Personvernpolitikk